

Ord är inga visor

Julius Bagges melodiuppteckningar efter Gustaf Ericsson i Härad

Av Sven-Bertil Jansson

En sörmländsk textsamling

Innan vissamlarna ännu fått möjlighet att använda moderna tekniska hjälpmedel för att dokumentera texter och melodier, blev de senare alltför ofta lämnade åt förgängelsen medan texterna kunde räddas. Att uppteckna melodier krävde en mer specialiserad kompetens som sällan fanns hos personer med intresse för texter. Ett lysande svenskt undantag var den östgötske prästen och biblioteksmannen Levin Chr. Wiede som lämnat efter sig fullödiga uppteckningar av såväl texter som melodier.¹ Emellertid saknas inte exempel på textupptecknare som haft ett väl utvecklat sinne för melodimaterialet, trots att de saknat musikteoretisk insikt. I första ledet bland textsamlare av denna typ befinner sig den s. k. metallarbetaren Gustaf Ericsson från Södermanland, som gjorde sina uppteckningar under tiden 1860–1890.

Gustaf Ericssons verksamhetsområde var framför allt Härads socken, där han själv var född 1820, liksom grannförsamlingarna Länna, Barva, Ärla, Vansö, Åker men även längre bort belägna socknar från Julita till Österhaninge. Han samlade både fornminnen och folkminnen på mycket bred front. Hans efterlämnade vissamling utgör bara en del av ett omfattande och rikt material som representerar olika grenar av den andliga folkkulturen (rent språkligt material, sagor, sägner, folklekar, visor, gåtor, talesätt osv.). Den som intresserar sig för den folkliga vissången under det senare 1800-talet och för Södermanlands del kan glädja sig åt Ericssons stora samling, måste dock alltså konstatera att upptecknaren helt saknade förmåga att skriva ner melodierna.

Glädjande nog förde emellertid Gustaf Ericsson en intensiv kamp för att på något sätt även få melodierna tillvaratagna. Denna hans strävan gav resultat som inte är till fullo kända. Genom andras förmedling blev en musikteoretiskt kunnig person inkopplad, nämligen en annan sörmlänning, Julius Bagge, vilkens insatser för folkmusiken numera är så gott som helt bortglömda.

Julius Bagge – musiker och förläggare

I sin egen tids musikliv var Julius Bagge inte någon huvudfigur; det förvånar därför inte att få känner till hans namn i våra dagar.² Han var född 1844 i Tumba – son till

¹ Wiedes samling från 1840-talet är behandlad i Jan Ling, *Levin Christian Wiedes vissamling. En studie i 1800-talets folkliga vissång*. Uppsala 1965. (Studia musicologica Upsaliensia. 8). Melodierna där återgivna i faksimil.

² Biografiska data om Bagge i *Svenskt Biografiskt Lexikon*, bd 2.

bergspedagogen Jonas Bagge som var föreståndare för sedeltryckeriet. Han genomgick Nya Elementarskolan i Stockholm och kom 1863 till Uppsala där han blev student samma år.³ I Södermanland-Nerikes nation blev han en bemärkt person i sin egenskap av förste kurator (1870–71) och sånganförare; i det akademiska musiklivet syntes han också som medhjälpare till J. A. Josephson vid ledningen av Akademiska kapellet och av Orphei Drängar. Den mest bestående insatsen under uppsalatiden var kanske ändå att han tillsammans med sin gode vän Petrus Blomberg tonsatte J. A. Elfviks studentopera »Kärlek och död eller mohrens sista suck» (uruppförd 1865); hälften av andra akten och hela den tredje är Bagges verk.⁴

Bagge spelade violin men skaffade sig också betydande insikter i musikens historia och teori. Han översatte och utgav 1879 E. F. Richters Harmonilära och publicerade 1881 ett par mindre verk om några Bellmansmelodier.⁵ Sin skicklighet som bibliograf fick han demonstrera i en 39-sidig »Förteckning öfver Ludvig Normans tonverk» (tryckt 1886) och genom att han fick förtroendet att för Svensk bok-katalog 1876–1885 utarbeta Musik-katalogen.

År 1874 anställdes Julius Bagge i Abr. Hirschs musikhandel i Stockholm, vilken han redan samma år övertog. Från 1877 hade han eget musikförlag. Som förläggare tycks han på oegennyttigast möjliga sätt (med sviktande ekonomi) ha verkat för publicering av svenska kompositörers verk.⁶ Framför allt satsade han på Ludvig Norman. Han var också medlem av Mazerska kvartettsällskapet, blev 1887 ledamot av Musikaliska Akademien och 1889 dess kamrer; med andra ord: Julius Bagge var en man, på vilkens musikaliska omdöme och praktiska förmåga man i vida kretsar litade. Det är betecknande att Johan Svendsen, när han planerade en konsertresa till Stockholm, av Ivar Hallström fick rådet att sätta sig i förbindelse med Bagge som kallas »praktisk, oförtruten och den som Ni bäst kan lita på i råd och dåd i dylika fall».⁷ Av brev från Richard Bergström till J. A. Lundell framgår att Bagge av dem anlitas för att gå igenom melodier som var avsedda att tryckas.⁸ Artur Hazelius anlidade honom av samma skäl: av brev från Bagge till Hazelius 16/11 1882 ser man att den förre granskat korrektur på noter. Han påpekar därvid brister varav man kan återfinna rester i de melodier som Hazelius lät trycka i sin skrift *Ur de nordiska folkens lif* (h. 2, 1882); Bagges kommentarer gäller särskilt skriftens nottryck.⁹ Även

³ UUB U 1013: a:2 Södermanlands och Nerikes Nations Matrikel från år 1830.

⁴ Petrus Blomberg (1841–1907) blev sedermera organist i Falun (St. Kopparbergs församling) och stannade där till sin död (*Sv. musiktidsning* 1907 [nr. 3], s. 23). Bagge och Blomberg höll personlig kontakt även efter den gemensamma studietidens slut (se brev från Blomberg till Bagge i Mus. Akad:s Bibl.).

⁵ En uppsats i *Samlaren* 1881 med rubriken *Bellmaniana* samt anmärkningar till den nya upplagan av *Musiken till Carl Michael Bellmans sånger arrang. af E. Drake*. Stockholm 1881.

⁶ Av brev framgår en del av de ekonomiska svårigheterna. Han skriver 10/10 1882 till Karl Valentin: »Få se hvilket resultat jag kan nå denna vinter. Om ej mycket bättre än förut, så säger jag – ja jag säger tvi! tvi! all notlump.» Påföljande år umgicks han med planer på att söka en tjänst som bibliotekarie vid Mus. Akad. (brev till Valentin 29/9 1883; breven i Mus. Akad:s Bibl.).

⁷ Citerat av Svendsen i brev till Bagge 23/12 1880 (Mus. Akad:s Bibl.).

⁸ Brev 26/8 1887, 14/9 1887 (Lundells saml., ULMA).

⁹ Brev i Nord. mus. arkiv. (»Dock bör sättaren kunna göra något till genom att passa hvarje 'skaft' till sitt 'hufvud' och passa de hufvuden, som höra till samma taktdel, rätt under hvarandra.»)

för bedömningen av instrument som Hazelius hade planer på att förvärva till Nordiska museet tog han råd av Bagge.¹⁰

I Norlinds musiklexikon och efter detta även i Sohlmans uppges att Julius Bagge är utgivare av följande polksamlingar: »46 polskor från Östergötland» (1879), »Svenska polskor från Gotland» (1879–80) och »Upplands-polskor» (1880).¹¹ Hur stor roll Bagge spelat vid utgåvornas tillkomst är dock oklart. De åsyftade häftena är anonymt utgivna och saknar varje uppgift om vem som upptecknat och ev. bearbetat materialet. I Svensk bok-katalog ger Bagge själv heller ingen annan upplysning än att samlingarna utkommit på hans förlag. Det är emellertid rimligt att anta att han verkligen är ansvarig för innehållet och att han sålunda tagit sig an material (kanske till en del bestående av egna uppteckningar) som ställts till hans förfogande.¹²

Om Julius Bagges orientering i folkmusiken och dess teori finns ett par vittnesbörd bevarade i hans brevväxling. I brev till tonsättaren och musikhistorikern Karl Valentin 29/9 1880 har han anledning att något kommentera taktarter i svenska folkdanser.

Svenska folkdanser finnas ej i 5/4 (3/4/2/4) takt. Hos Dybeck har jag sett någon visa med här och der förkortad eller utökad takt; men detta beror på fel i uppteckningen eller hos den sjungande. [---] I vår sunda svenska folkmusik finnas inga dylika takter. En upptecknare af folkmusik Hr Södling påstod sig hafva funnit polskor i Dalarne med 7 och 5 takt. Jag har derimot anmärkt att de »masar» som skola dansa derefter varit halta eller på annat sätt lemmalytta. – I svenska visor lånade från Tyskan finnes en och annan, t. ex. barnvisan »Uti ett träd en kråka» (»Auf einem Baum ein Kukkuk»). I Tyskland finnes taktarten grundad i en och annan folkvisa [---], men dessutom har derstädes gräsligt mycket ofog dermed bedrifvits och gud vet om ej rent utaf äfven de gamla visorna korrumperats.¹³

Ännu mer upplysande om Bagges musikteoretiska kunskap och medvetenhet är vad han i det ovan nämnda brevet 25/10 1881 skriver till Artur Hazelius. I detta är det uppenbart tal om de nyssnämnda melodiuppteckningarna som trycktes i *Ur de nordiska folkens lif* påföljande år. Bagge nämner vid namn två av de upptecknare som enligt skriften lämnat bidrag till den; dessutom talar han i detta sammanhang om Leonard Höijer, vilken mycket riktigt harmoniserat melodierna i fråga. Klart är alltså att Hazelius underställt Julius Bagge melodiuppteckningarna för bedömning innan de lämnades till Höijer. Han skriver:

Herr Sandberghs uppteckningar synas mig värdelösa. Ingen är korrekt. Då man gör så stora misstag i afseende på taktarterna, hvilket kan kontrolleras, huru stort förtroende kan man då

¹⁰ Brev från Bagge till Hazelius 8/1 1883, 16/5 1884 (Nord. mus. arkiv).

¹¹ Dessa uppgifter är oklara. Bagges egen Musik-katalog för 1876–85 upptar följande: *Poliskor och högtidsstycken från Gotland för violin*. Stockholm, h. 1–2 (1879), h. 3 (1880); kompl. 1885 samt *Svenska polskor för violin*. Andra saml., h. 1: 24 *Upplandspolskor*. Stockholm 1880. – Under senare 1880-talet gavs på Bagges/Gehrmans förlag ut: *Svenska polskor för violin*, h. 1: 73 *Poliskor och Högtidsstycken från Gottland*, h. 2: 76 *Poliskor från Östergötland* (1887) och h. 3: 75 *Poliskor från Uppland och Södermanland*.

¹² Till Hazelius skriver Bagge 25/10 1881 att han fått hundratals melodier från »klockare med anspråk på att vara kunniga». De har dock varit av sådan kvalitet att han kunnat använda ytterst få – ingenting särskilt tyder på att de skulle ingå i nämnda tryck. – Kurt Ehlert har vänligen meddelat mig att det sörmländska material Bagge utgav nära tycks ansluta sig till A. G. Rosenbergs utgåva av polskor från Södermanland.

¹³ KB L 112: 1.

hafva för hans återgifvande af intervall och rytmer? Får Höjjer dem, lär han nog sätta dem i rätt takt och för öfrigt göra dem till mer eller mindre aptitliga musikstycken – hans harmonisering är öfver mitt beröm –, men med godt samvete torde ingen kunna gifva ut dem för äkta folkmelodier.¹⁴

Bagge rör här vid en kontroversiell fråga: harmonisering av folkliga melodier. När musiker med hemvist i borgerliga och akademiska miljöer under 1800-talet vände sitt intresse mot folkmusiken, var det vanligt att man betraktade den som ett råmaterial som måste bearbetas innan det kunde introduceras i bättre familjer. Melodier som publicerades återfinns man därför länge endast i harmoniserat skick eller i arrangemang. Så var fallet ännu på Julius Bagges tid; de ovan nämnda utgåvorna av polskor på hans förlag avviker alltså från tidens praxis och pekar fram emot utgåvor som kom mot 1800-talets slut och efter sekelskiftet (som K. P. Lefflers *Folkmusik från Norra Södermanland* och Nils Anderssons *Skånska melodier*) samt med tiden *Svenska låtar*. Uppenbarligen har Bagge haft en relativt modern syn i hithörande frågor. Han skriver i det sistnämnda brevet:

Hvad för öfrigt harmonisering beträffar, är den ju till för att göra melodien njutbar för vår tids *pianospelande* publik, men, huru väl, huru pietetsfullt den än göres, upphör visan att vara folkvisa och blir en konstprodukt: Ethnografien bör väl liksom andra naturvetenskaper söka så vidt möjligt framställa faktum sådant det är och ej i en omklädnad, som gör det mera tilltalande i publikens smak, om hvilken man ej med säkerhet vet om den är oförderfvad och fördomsfri. Om den verkliga nyttan af en dylik popularisering torde meningarna vara delade.

Det är som man ser en vetenskaplig hållning Bagge intar. I bedömningen av gjorda uppteckningar är han också strängt kritisk (se ovan), och han har idéer om hur man bör värdera det enskilda melodimaterialet. Vad gäller publicering har han den inte ovanliga inställningen, att man inte bör låta trycka melodier som är mycket lika redan utgivna varianter. Av en melodi som skall tryckas kräver han dels att den skall vara korrekt upptecknad, dels att den verkligen skall »lämna ett nytt bidrag till folkmusiken, nytt – eller en väsentligt skiljaktig variant». Därutöver presenterar han i samma brev vad man kunde kalla en idé till ett svenskt folkmusikarkiv:

Nödvändigt är derimot att registrera och på något sätt kritiskt ordna det rika material som redan finns i diverse publikationer. Härigenom skulle åtskilligt onyttigt arbete förekommas; hvarförutom jag ej kan finna hvad en enstaka melodi har för betydelse, om den ej sättes i sammanhang med hvad som förut eller på andra ställen upptecknats, – och jag vill tillägga: med den konstnärliga musiken sådan den existerar, eller för en längre tid sedan existerat.

Gustaf Ericsson – unik samlare

Gustaf Ericsson i Härad har i ännu lägre grad än Julius Bagge fått sin insats i folkvisesamlandets historia belyst och uppskattad efter dess rätta värde. Ändå intar han bland 1800-talets folkminnessamlare en närmast unik position. Både vad gäller omfattningen och mångsidigheten kan hans samlingar mäta sig med de flesta av

¹⁴ Den nämnde upptecknaren är Helge Sandberg (f. 1856 i Bjuf, Skåne); han var bl. a. tidningsman och kompositör, 1884–94 verksam i Boston där han startade ett par sångföreningar.

seklets mera namnkunniga samlares. Hans intresse för konkreta föremål av arkeologiskt och etnologiskt intresse förbigås här helt, viktigare är att notera bredden i hans insamling av den andliga folkkulturens olika uttryck. Från början var det viktigast för Ericsson att dokumentera dialekten, och hans ordsamlingar uppmärksammades och utnyttjades redan av J. E. Rietz för *Svenskt dialektlexikon* som utkom 1862–1867.¹⁵ Efterhand växte som framgång hans ambitioner, så att inte bara visor kom in i bilden utan även de flesta andra av folklitteraturens genrer. Huvuddelen av det folkloristiska material som härstammar från Gustaf Ericsson finns numera deponerat på Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala (ULMA). Samlingen har där beräknats omfatta inte mindre än drygt 7 000 sidor.¹⁶ Mindre samlingar hittar man på Nordiska museet och i KVHAA.

Det är emellertid först vid en jämförelse med andra samlare från förra seklet som Gustaf Ericssons unika ställning framgår. Folkmusikens och folklitteraturens insamlare var vanligen »herrar»: de kom från bildade hem (inte sällan som prästsöner) och hade själva sin andliga hemvist i den akademiska bildningens värld. Dessutom var de ofta besuttna och/eller innehavare av statliga tjänster och ämbeten. Detta gäller bl. a. alla välkända namn som A. A. Afzelius, L. F. Rääf, bröderna Wallman från 1810-talet, G. O. Hyltén-Cavallius, L. Chr. Wiede, Richard Dybeck, P. A. Säve och N. G. Djurklou under decennierna närmast före Gustaf Ericssons verksamhetsperiod. I denna skara är Ericsson en främmande fågel: son till en enkel soldat, en tid nödortfögt upplärd inom olika smidesgrenar (guld-, yx- och gevärssmide), under knappa omständigheter ständigt sysselsatt med att försöka klara livhanken på en växande familj (i äktenskapet föddes åtta barn innan hustrun avled 1877) genom att i gårdarna och i hemmet utöva sina smideskonster.¹⁷ Inte utan berättigande kallade han sig själv inte endast »metallarbetare» (p. g. a. smidet) utan också »backstugusittare».¹⁸ I sin ungdom beviljades han genom sockenstämmans nådiga välvilja ekonomiskt understöd för att kunna gå i trivialskolan i Strängnäs (åren 1832–1834). Medlen räckte dock inte till, varför han fick avbryta den utbildning som kunde ha garanterat honom socialt avancemang. Fram till sin död 1894 blev han sin födelsesocken Härad trogen.

¹⁵ Se J. E. Rietz, *Svenskt dialektlexikon*, Lund 1962 [nytryck], s. VI.

¹⁶ De handskriftssamlingar i ULMA, Nord. mus. och KVHAA som innehåller Gustaf Ericssons uppteckningar räknas upp av Manne Eriksson i *SvLm* 3, h. 2, s. 287 f. Emellertid tycks det vara okänt att en av Ericssons anteckningsböcker, innehållande huvudsakligen visor men även en mindre samling dialektord, har hamnat i Museet i Varberg (acc. nr 3494). Häftet har hittills gällt för att vara skrivet av August Bondeson; det är det dock bara delvis. Att det i övrigt innehåller uppteckningar gjorda av Ericsson är av flera skäl helt klart (framför allt pikturen). Bondeson, som hade förbindelser med landsmålskretsarna i Uppsala, kan antas ha fått häftet via dessa; Ericsson besökte Uppsala i november 1875 och hade då med sig flera häften (se nedan s. 27 f. och brev från Ericsson till Henrik Aminson 1/10 1879 i ULMA 1952). Bondeson har inte tillskrivit häftet större egenvärde än att han själv använt de blanka sidorna när han författat ett lustspel (*Drottning Masodia* eller *Loppans makt*).

¹⁷ En kort presentation av Gustaf Ericsson ges av Manne Eriksson i *SvLm* 3, h. 2, s. 187 f, en något utförligare av Gunnar Granberg i uppsatsen *Metallarbetaren Gustaf Ericsson. En banbrytare för sörmländsk folklivsforskning* (*Sörmlandsbygden* 1936, s. 54–73). Jfr även Gun Widmark, *Dialektupptecknaren Gustaf Ericsson. I: Folkloristica*. Festskrift till Dag Strömbäck. Uppsala 1960, s. 147–152.

¹⁸ Så i en självbiografisk skiss i *SvLm* 3, h. 2, s. 298.

Gustaf Ericsson utförde sitt insamlingsarbete trots bristande materiella förutsättningar och trots att han saknade de formella kunskaper och den överblick som de akademiskt bildade kunnat tillägna sig. Han kompenserade i någon mån detta med självstudier och genom att upprätthålla kontakter med »lärda herrar». Men det är uppenbart att allt detta – hans sociala ställning, bristande materiella resurser, otillräcklig bildning – samtidigt var Ericssons stora försteg framför de samlande »herrarna». Utan att hämmas av sociala fördomar, som gärna följde »herrarna» ut bland folket, kunde han röra sig naturligt i sina traditionsbärares miljöer. Många av dem måste han ha känt sedan barndomen, och med många måste han ha umgåtts flitigt. Hans egen mor figurerar för övrigt som informant till flera av hans uppteckningar. Om insamlingsområdet hade han en närmast enastående god kännedom, ouppnåelig för gästande upptecknare.

Ett antal av Gustaf Ericssons vistexter publicerades med början i häfte IV (1883) i Södermanlands fornminnesförenings tidskrift (*Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria*).¹⁹ Någon mer omfattande granskning av hans samlingar har däremot fortfarande inte hundra år efter deras tillkomst sett dagens ljus. Det är därför också föga känt hur Ericsson förhöll sig i anledning av sin oförmåga att ta tillvara melodierna till de texter han upptecknade.

På två ställen i litteraturen figurerar en melodiuppteckning i samband med Ericssons namn. I sin uppsats från 1936 om metallarbetaren har Gunnar Granberg i faksimil återgett en melodi (nr 14 nedan) med den korrekta uppgiften att det är fråga om en »Visa, sjungen av Gustaf Ericsson, upptecknad av Julius Bagge» och att originalet finns i Nordiska museet. Trots detta skriver Granberg om melodiproblemet endast att Ericsson strävade efter att också få melodierna till sina textuppteckningar dokumenterade men att han överallt tycks ha mött »oförståelse och likgiltighet».²⁰ Nils Svanfeldt publicerade i sin *Sång- och Visbok* 1936 en uppteckning av Det var en lördagsafton; utgivaren påstår uttryckligen att melodin är »efter en uppteckning av metallarbetaren Ericsson».²¹ Det är fråga om nr 16 bland nedan återgivna melodier. I samband med att Svanfeldt trycker en variant av Jag lever i gudsfruktan nämner han att denna visa i Södermanland sjöngs på en mycket vacker variant av Värmlandsvisans melodi (dvs. nr 7 nedan): därvid gör han hänvisningen »se metallarbetare Erikssons handskrifter Nordiska muséets Arkiv».²² Tydligt är att Svanfeldt i likhet med Granberg sett Bagges uppteckningar i Nordiska museet men att han har haft en felaktig eller åtminstone oklar uppfattning om samlingarna. I själva verket har det ingenstans i litteraturen tagits upp till granskning, om eller i vilken utsträckning melodiuppteckningar gjorts till Gustaf Ericssons texter.

»... men melodierna! melodierna!»

Folkvisan är »blott en half visa då den saknar melodi», skrev Gustaf Ericsson 10/3 1890 till dåvarande ordföranden i Södermanlands fornminnesförening, lektor Isak

¹⁹ Även i h. V (1884), VI (1886), VII (1889), VIII (1895).

²⁰ Granberg, *a.a.*, s. 67 och 70.

²¹ Svanfeldt, *Sång- och Visbok*. Stockholm 1936, s. 89.

²² Svanfeldt, *a.a.*, s. 78.

Fehr.²³ I andra brev liksom på flera ställen i hans vissamling kan man finna kommentarer till de melodier han avlyssnat. De tyder trots sin allmänna natur på en viss förmåga att bedöma musikmaterialet. Vid textutskrifterna möter t.ex. ofta anmärkningar av följande typ: »Melodien är särdeles vacker»,²⁴ »Sjunges med slags dansmelodi»,²⁵ »Melodierna uti sådan Ramsåsång äro ej utan poetisk värde men äro ganska swårfattliga och borde bäst upptecknas efter natursångarnes muntliga föredrag»,²⁶ »Melodien kan väl återgifwas men är mycket oregelbunden och swår. Den låter likväl icke illa då en gammal gumma sjunger den med de vanliga släptonerna i allmogens sånger.»²⁷ Ofta anmärker han efter texten att melodin är »uppfattad» eller »i minnet», vilket bör tolkas så att textupptecknaren anser sig ha så gott begrepp om melodin att han själv skulle kunna föredraga den.

Hur angelägen Gustaf Ericsson var att även melodimaterialet skulle räddas från förgängelsen framgår av att han försökt många utvägar för att knyta en melodiupptecknare till sig. I december 1865 skrev han till Södermanlands fornminnesförening, för vilken han själv var ombud; fastän han säger sig vid det laget ha upptecknat bara några visor från Länna och Härad, heter det redan:

... melodierna äro i minnet uppfattade och får jag tillkännagifva min förhoppning att kunna lämna Föreningen disposition öfwer en hel mängd okända gamla emedan Skolläraren Rob. Lindqvist benäget lofvat att oegennyttigt offra tid och möda derföre. Notsättning. (Jag betvivlar heller ingalunda hans förmåga.)²⁸

Det föreligger dock inga tecken på att skollärare Lindqvist skulle ha infriat sitt löfte.

År 1875 företog Gustaf Ericsson en resa till Uppsala; av hans anteckningar framgår att en av anledningarna till den har varit, att han där skulle föredraga några av de melodier han lärt in. Efter två av textutskrifterna i KVHAA läser man nämligen följande: »Melodien upptecknades efter mitt föredrag i Upsala hösten 1875.» – »Melodien är uppfattad och af mig föredragen för uppteckning i Upsala 1875».²⁹ Att detta besök verkligen ägt rum bekräftas av Södermanland-Nerikes landsmålsförenings protokoll.³⁰ Där noteras den 25 september att brev anlönt från »metallarbetaren Gust. Ericsson», vari denne nämner sin fleråriga insamling av »ord [—], ordspråk, ordstäf, gissegåtor, sagor och sägner, folkvisor, ramsor och rim, folklekar». Han erbjuder föreningen sin tjänst om han får sammanträffa »med någon eller några af föreningens medlemmar (helst i Upsala)» och om hans resekostnader kan ersättas. Under den följande veckan samlade man in femtio kronor, varför man enligt beslut 2/10 bad Ericsson att »för en kortare tid infinna sig i Upsala, medförandes sina samlingar».

Det dröjde till november innan besöket blev av. Det enda protokollsboken har att

²³ Brevet i ULMA 1952.

²⁴ ULMA 347:48, s. 164.

²⁵ Ib., s. 152.

²⁶ ULMA 347:53, s. 159.

²⁷ Ib., s. 164.

²⁸ Brev 18/12 1865 i ULMA 1952.

²⁹ KVHAA Gustaf Ericsson, Folkvisor, s. 55 resp. 58.

³⁰ ULMA 89:2.

berätta därom är emellertid att Ericsson var närvarande vid sammanträdet den 13 november 1875. Mötet ägnades åt det inom föreningen pågående ordboksarbetet; om på vilket sätt och i vilken omfattning Gustaf Ericssons tjänster utnyttjades finns inga upplysningar. I en självbiografisk skiss har denne själv i lätt komisk form berättat om sin uppsalaresa (dock utan att tidsfästa den). Därav framgår att han under dagarna i lärdomsstaden sammanträffat med ett större antal herrar ur den akademiska världen.³¹ Det finns därför ingen anledning att dra i tvivelsmål att han också kan ha sammanförts med någon som kunnat uppteckna hans melodier.

Själv var Gustaf Ericsson dock senare inte tillfreds med att han i Uppsala haft tillfälle att avbörda sig några av sina melodier. I brev 17/5 1882 till fornminnesföreningen ger han uttryck både för sin oro för materialet och för sin syn på uppteckningsmetoden; samtidigt nämner han en lämplig melodiupptecknare:

Huru skall man kunna få melodierna till dessa visor upptecknade? [—] Ej så små uppoffringar af tid och ärsättningar för de muntliga föredragen har jag fått vidkännas för textens uppsättning men vidare kan jag uti min betryckta ställning icke åstadkomma. Visserligen har jag en god del melodier i eget minne, men många finnas som icke äro så lätt inlärdas och skulle därför af en musikidkare tagas från den föredragandes egen mun. Litteratören Emil Öberg har visserligen lofvat mig att komma till orten för att höra visorna själf sjungas af originalpersonen och därefter uppteckna dem och detta vore det bästa emedan de gummor som sjunga icke kunna bringas att i Strängnäs göra några föredrag. I alla fall hvad som är att göra måste göras snart!³²

Gustaf Ericsson har alltså haft fullt klart för sig att den indirekta metod som bestod i att någon tecknade ner de melodier som han själv lärt sig efter traditionsbärarna inte var tillfredsställande. Att han för att nå ett bättre resultat tagit kontakt med Emil Öberg framstår onekligen som problemets mest naturliga lösning. Öberg var själv hemma på trakten, född i Strängnäs (1828) och vid här aktuell tid tryckeriägare och tidningsutgivare i Eskilstuna. I likhet med Ericsson var han ombud för fornminnesföreningen (för Lunda socken), till vilken han lämnat in både text- och melodiuppteckningar gjorda bl. a. i strängnästrakten; ett antal av dem trycktes i föreningens tidskrift³³.

I efterhand kan man bara beklaga att det inte kom till något samarbete mellan Emil Öberg och distriktets förnämste textupptecknare Gustaf Ericsson. Åtskilliga år senare skyller metallarbetaren det uteblivna samarbetet på lektor Henrik Aminson, fornminnesföreningens ledande man:

Jag rekvirerade därför litteratören Emil Öberg såsom min gode vän och som vore i behof att förtjena en slant, att komma till mig. Han kom. Jag anmälde förhållandet till Aminson och frågade om han vore villig att lämna någon billig ärsättning efter välförrättadt värf. Han svarade ej ett ord. Tillfället återkommer aldrig. Öberg lär nu vara i Trosa.³⁴

³¹ *SvLm* 3, h. 2, s. 299 ff.

³² Brevet i ULMA 1952.

³³ Om Öberg se B. R. Jonsson, *Svensk balladtradition I. Balladkällor och balladtyper*. Stockholm 1967, s. 578 ff.

³⁴ Brevet till Isak Fehr 19/3 1890 (ULMA 1952).

Innan Gustaf Ericsson skrev till fornminnesföreningen om Emil Öberg i maj 1882 hade han i början av samma år också gjort en framstöt hos Artur Hazelius, med vilken han hade sammanträffat sju år tidigare under hemresan från Uppsala:

Men hvilken skada att icke alla dessa melodier kunna bevaras för eftervärlden. Musikalisk begåfning har aldrig naturen tilldelat mig, men såsom sång har jag väl några inrymda i minnet. Men huru få dessa upptecknade, då ingen vill göra ett penndrag utan att emotse omedelbar vinst?³⁵

Även efter det att de här återgivna melodiuppteckningarna gjorts fortsatte Gustaf Ericsson att på olika sätt framhålla vikten av att så många melodier som möjligt tillvaratogs, innan det blev för sent:

[...] men melodierna! melodierna! Det är beklagligt att de som kunde äga medel att utan synnerlig skada offra för saken visa så litet intresse därför, och utan någon som heldst uppoffring kan naturligtvis ingenting uträttas.³⁶

Men hvarföre kunna inga åtgärder vidtagas för att få bevarade de gammaldags folkmelodier och af så många arter, hvilka ännu kunna vara tillgängliga. Den gamla stammen jämte mig går dagligen mer och mer sin upplösning till mötes [...]³⁷

Så sent som sju månader före sin död, då han enligt egen uppgift lider av hjärtför-
lamning och malaria och har varit svårt sjuk i fyra år, skriver han till den sörm-
ländska landsmålsföreningen i Uppsala med ord som väl vittnar om hans starka
engagemang i melodifrågan:

Jag skall nu snart resa till Stockholm och vore där villig att utan annan ärsättning än resekostnaden; kontanten mellan Stockh. o. Uppsala stå till tjänst med föresjungandet af folkmelodier – minst 50 – som med min död gå förlorade. Det är dåligt i lärdomsstaden Strengnes att ingen »kan eller vill» uppteckna några melodier.³⁸

Ingenting tyder dock på att ytterligare uppteckningar av Gustaf Ericssons melodier skulle ha kommit till stånd.

Uppteckningarna

Några melodiuppteckningar till Gustaf Ericssons texter gjorda ute på fältet, dvs. direkt efter de olika traditionsbärarna, existerar inte. Metallarbetaren fick inte det stöd som behövts för att få i gång ansträngningar i den riktningen. För att i någon mån kompensera denna brist strävade han – som framgår av hans egna anteckningar – efter att prägla in de melodier han fick lyssna till. Därigenom kom han att fungera som förmedlare mellan traditionsbärare och upptecknare. Att denna metod var en nödlösning insåg han som vi sett själv. Han anmärker också ibland att melodin tycks

³⁵ Brev från Gustaf Ericsson till Artur Hazelius 14/1 1882 (Nord. mus.). Om besöket hos Hazelius se den självbiografiska skissen i *SvLm* 3, h. 2, s. 301 f.

³⁶ Brev från Gustaf Ericsson till Henrik Aminson 30/5 1885 (ULMA 1952).

³⁷ Brev till Isak Fehr 30/5 1888 (ULMA 1952).

³⁸ Cit. efter Granberg, *a.a.*, s. 69 f.

honom svår att uppfatta; hans förmåga att fånga finare melodiska nyanser var säkert inte helt tillfredsställande, ett förhållande som någon gång även skymtar fram i Julius Bagges anmärkningar till melodierna.³⁹ Den indirekta metoden är annars inget okänt förfarande när det gäller att rädda melodier: den har tillämpats bl. a. av Carl Säve, med vilken Gustaf Ericsson sammanträffade i Uppsala.⁴⁰

När det gäller Gustaf Ericsson, som var en upptecknare med en unik kontakt med traditionsbärarna, måste man också beakta att han själv stod mitt i traditionen. Att han under sin barndom och uppväxt med tanke på det melodiintresse han besatt inte har kunnat undgå att lära sig åtskilliga melodier, är närmast självklart, liksom att han därmed själv intar rollen av traditionsbärare. Det är därför i de enskilda fallen inte möjligt att avgöra, om den melodi Ericsson förmedlade till en viss text går tillbaka på en bestämd meddelare eller på honom själv, inte ens när han uppger namn på sångare vid sina textuppteckningar.

Att de bevarade melodiuppteckningarna är gjorda av Julius Bagge är helt säkert. På Musikmuseet förvaras bland Julius Bagges papper en i detta sammanhang okänd notbok som innehåller 35 melodier; dessa avslöjar redan vid första påsynen sin samhörighet med Ericssons textuppteckningar genom att vara försedda med dennes typ av genrebeteckningar och numrering som hos denne. Häftet (nedan kallat: Nb) är utan datum och helt orubricerat. Att det är fråga om uppteckningar gjorda av Bagge själv framgår emellertid klart av pikturen. Eftersom häftet har firmatryck (Julius Bagges Musikhandel, Stockholm) kan det inte vara äldre än 1874, det år då Bagge övertog affären. Av allt att döma har denne använt häftet för en del av primäruppteckningarna: det är delvis skrivet med blyerts och innehåller flera i hast gjorda ändringar.

I Nordiska museets folkminnessamling återfinns två serier av melodier upptecknade av Bagge.⁴¹ Om den större av dessa samlingar (här kallad: SS), omfattande 37 blad, ges på särskilt blad uppgiften: »Melodier upptecknade efter föredrag af G. Eriksson. Juli 1882.» Den lilla samlingen (LS) på 13 blad kallas: »Melodier upptecknade af Julius Bagge efter Erikssons föredrag den 2 Dec 1883.» Dessa uppgifter är skrivna med Artur Hazelius' piktur. Av de 35 melodierna i Nb återfinns samtliga utom den första (nr 1 nedan) i SS, där de alltså får anses vara renskrivna och i samband därmed i några fall lätt justerade. SS innehåller dessutom 8 melodier som endast finns på detta ställe (nedan nr 17, 23, 37–42). Melodierna i LS står att finna endast i denna samling.

Frågan är nu när Julius Bagge gjorde sina uppteckningar efter Gustaf Ericsson. Själv har han inte efterlämnat några dateringar. Det finns dock ingen anledning att ifrågasätta Ericssons noteringar vid textutskrifterna i KVHAA om att uppteckningar gjordes 1875 vid hans besök i Uppsala. De två melodier han åsyftar återfinns som andra och tredje melodi i Nb och som första och andra i SS (där Nb:s första saknas). Att tillkalla den vid Södermanland-Nerikes nation välkände Julius Bagge bör ha tett

³⁹ Se anm. till nr 7 nedan.

⁴⁰ Se *Sveriges Medeltida Ballader* 1. Stockholm 1983, s. 288. – Att Ericsson träffat Carl Säve framgår av brev från honom till Aminson (odat. 1877/78) och till Sanfrid Welin 18/6 1884 (ULMA 1952 resp. 23015).

⁴¹ I Folkminnessamlingen, Folkmusik, kapsel 4.

sig naturligt för landsmålsföreningen. Det förefaller rimligt att denne gjort uppteckningarna i Nb (kanske även de övriga 8 i SS) vid detta tillfälle, dvs. i november 1875. Säkert är detta dock ej. I brist på klar bevisning bör man hålla möjligheten öppen, att man i Uppsala bara gjort ett anspråkslösare försök för att utröna Ericssons sångförmåga – kanske för att tillmötesgå uttryckliga önskemål från honom själv. I så fall kan Hazelius' uppgift ange den riktiga dateringen av såväl Nb som SS, dvs. till sommaren 1882. Upptecknandet skulle då ha skett vid besök i Stockholm, dit Ericsson har haft anledning att resa även som leverantör av föremål till Hazelius' samlingar. Som vi sett har han i början av 1882 fört melodiproblemet på tal i brev till Hazelius. Därtill kommer att Julius Bagge och den senare haft nära förbindelser vid denna tid: Hazelius litade till Bagge i frågor som rörde folkmusik.

Med full säkerhet kan uppteckningarna i Nb och SS inte dateras exaktare än till tiden 1875–1882. Däremot finns ingen anledning att bestrida att uppteckningarna i LS gjordes i december 1883 som Hazelius uppger. Frågan bör emellertid väckas om alla melodierna i SS verkligen är upptecknade efter Gustaf Ericsson, vilket entydigt är fallet med dem som finns i övriga samlingar. I SS återfinns nämligen en uppteckning av Och sjalen som du gaf mig (nr 17 nedan) »efter P. Blomberg från Östra Södermanland», dvs. efter Bagges vän och musikerkollega Petrus Blomberg. Vidare står över melodin Vill du, vill du (nr 23 nedan): »Melodi minne fr. barndomen. Js Be» (dessutom är tillskrivet »Södertörn»); detta tycks antyda att Bagge har melodin efter eget minne. Dessa två melodier saknas också i Nb (övriga melodier som saknas i Nb är dock efter Ericsson).

I det följande presenteras samtliga Julius Bagges uppteckningar i det nämnda materialet (även de två som inte torde vara efter Ericsson). Först återges den melodi som endast finns i Nb, därefter den långa sviten i SS (nr 2–42) som sålunda endast återges i sin renskrivna form; sist följer melodierna i LS (nr 43–55).

Text ligger inte alltid under Bagges melodiutskrifter, men uppenbart är att åtminstone de fullständiga textstroforna är inskrivna med Ericssons textutskrifter som förlagor. Genom att jämföra textunderlägg, nummer och titlar i Nb och SS med motsvarande element i Gustaf Ericssons textsamlingar kan man konstatera, att Bagge måste ha haft tillgång framför allt till textutskrifter som nu finns i ULMA 347:44–46 och 347:60–61. Med helt betydelselösa avvikelser överensstämmer Bagges textstrofer (eller textfragment) med Ericssons.⁴² Utrymmet medger inte att hela texter ur den senares uppteckningar återges här; dock anförs första strofen efter Ericssons samlingar när Bagge själv endast har del av strof eller ingen text alls.

Melodierna har nedan givits löpande numrering. Ericssons egna genrebeteckningar (Historiska visor, Kärleksvisor etc.) som Bagge upptar anförs här i textupptecknarens form; där genrebeteckningar saknas anges titel enligt Bagge. Före varje melodi finns också en källhänvisning (till Nb, SS resp. LS). I anmärkningarna anförs detaljer varigenom Nb skiljer sig från den här återgivna SS. Vidare omtalas var i Ericssons textsamlingar man kan finna den fullständiga text, varav Bagges fragment

⁴² Att Bagge verkligen haft Ericssons textutskrifter som förlagor framgår bl. a. av att han upptar vissa egenheter i dennes sätt att skriva ljuden; så t. ex. det stungna d i mel. nr 24 (*med*) som Ericsson brukar använda för markera att ljudet inte uttalas i dialekten.

är en del (eller den som står textunderlägget närmast). Där så är möjligt ges också uppgift om var och efter vilka personer texterna är upptecknade. Dessa uppgifter är Ericssons i textsamlingarna och gäller alltså ej melodierna – men *kan* avse även dessa. Ericsson uppger ofta flera socknar för samma vistext, vilket måste innebära att han känner resp. visa från flera håll; från vilken av de nämnda orterna texten härstammar kan man då inte med säkerhet veta. Här bör också sägas att det i textutskriften finns vissa data som är otillförlitliga och som måste vara tillfogade av Gustaf Ericsson långt efter det att Julius Bagge haft tillgång till dem. Det gäller t. ex. en anteckning om »Rydberg» (vid nr 9) att han var 68 år: det skulle nämligen ge uppteckningstiden 1888. Dessa vilseledande uppgifter utelämnas i anmärkningarna till melodierna nedan.

Som betonats ovan är det osäkert i vad mån de personer som Gustaf Ericsson nämner som meddelare till texterna även kan betraktas som källor för melodierna. Eftersom så åtminstone ibland kan vara fallet skall här till sist ges några uppgifter om de traditionsbärare Ericsson nämner (data hämtade ur kyrkböckerna): »Eva i Kumla» (nr 2 nedan) hette *Eva Brita Persdotter* och var född 16/6 1804 i Härad. Hon blev redan 1860 änka efter lantbrukaren Per Larsson i Kumla, därefter betecknas hon som utfattig, på 1870-talet även som blind. – »Kammargumman» (nr 7), »Karin i (södra) paviljonen» (nr 12, 15, 20) och »Karin i Norrlänna» (nr 22) är för närvarande inte identifierade. – »Rydberg» (nr 9) var statdrängen *Gustaf Rydberg*, f. 23/12 1820 i Kärnbo sn. Han uppehöll sig på flera orter innan han 1867 närmast från Vansö kom till Härad, där han sedan blev kvar som arbetskarl. Han var gift med en kvinna från Länna och levde ännu vid Ericssons död; av denne omtalas Rydberg som en »utmärkt sångare». – Skomakare *Johan August Öberg* (nr 10) var född 10/2 1829 i Öråsen i Länna sn. Han bodde i backstugan Trolund i Merlänna ännu vid Ericssons död. – »Blåst Brita» som nämns vid nr 9, 18 och 19 kunde enligt Ericsson inte sjunga, varför hon inte kan ha meddelat melodierna i fråga. (Hon hette *Brita Stina Persdotter* och var född 7/10 1819 i Härad. I husförhörlängderna kallas hon redan i början av 1860-talet »f. d. piga» och var sannolikt blind; hon dog 1888.) – »Karlstorps gumman» (nr 28) torde vara identisk med *Maja Brita Andersdotter*, f. 3/1 1798 i Vansö. Hon var bosatt i Karlstorp i Härad och dog där 1877. – Gustaf Ericssons mor hette *Anna Stina Carlsdotter* (nr 34) och var född 18/12 1786 i Härad; hon avled 1861. – »Jon Jonsson i Elma» (nr 38) är identisk med *Jonas Jonsson*, f. 12/12 1810 i Vansö, ägare och brukare av Elma nr 1.

Gespil Fimpel Fusomfej

Han gångar på gård

Han gångar på råd

Han axlär sitt skinn

Och sedan så går han i Stenstugan in te Herr Kungelikej

Sitter du här Herr Kungelikej

Allt öfwer ett bord

Och skafwer om skinn

Och giver fram tal?

Jag ville din dotter till hustru hafva, sa Fusomfej

Will du min dotter till hustru hafva

Så skall du väl fråga hennes moder till råda

Fru Rommelirej

Ja ska felle de, sa Fusomfej

2. Historiska visor 1

SS, bl. 1

Det hvalde två riddare att upå på en ö i mellan trä
 ko-munga - ri. hon så kom en prinsessa de stulo hennes bort
 Hon var ej de - ras ge - ti. he.

3. Historiska visor 4

SS, bl. 2

Det var om en morgon en gästiga ovila vate Hon gjöng så det
 hördes i konungens sa-al gjöng höpfalcer vate vate Hon
 gjöng så det hördes i konungens sa-al.

4. Historiska visor 5

SS, bl. 3

Här Peder han gänsar uppå golf fura Han kammar och han
 kru - savethat så fräga-de han sin
 fröterom vad dö-öd han skul-le få.

En visa vil jag förnöje sjunga Alt om en gosse så rask och
snål Som i äro år har varit borta I från sitt hjertas utvalda
vän.

I öfver-ri-ke det är ett stolt Det är så gammal utse-
ferad Det är med silfver och rödan guld, ja rödan guld och
marmorstenar till dess ommar.

Jag lofver i gudsfonktan förnöjdes till min död then
annan har hedra-git min kära fjästa en Det
och är som kväljer mitt hjerta Alt-drig i velt den jag
må jag beklaga med det smärta.
Sådan hade tänkt Alt om så stark kärlek skulle blifva användt
Kväfver jag munde mig be-klaga.

8. Kärleksvisor 4

SS, bl. 7

Med ängeln sörj och stort bevär jag mig en vi- sa gör som
gänmas kör hos dig min vän En titt din klo- ka söt.

9. Kärleksvisor 8

SS, bl. 8

I min ungdom det var mig att tjunga Fastän sergen till
hjärtat mig går Hur den hvarliga ungdom förkunnar Hur den
blommande ungdom förgår.

10. Kärleksvisor 22

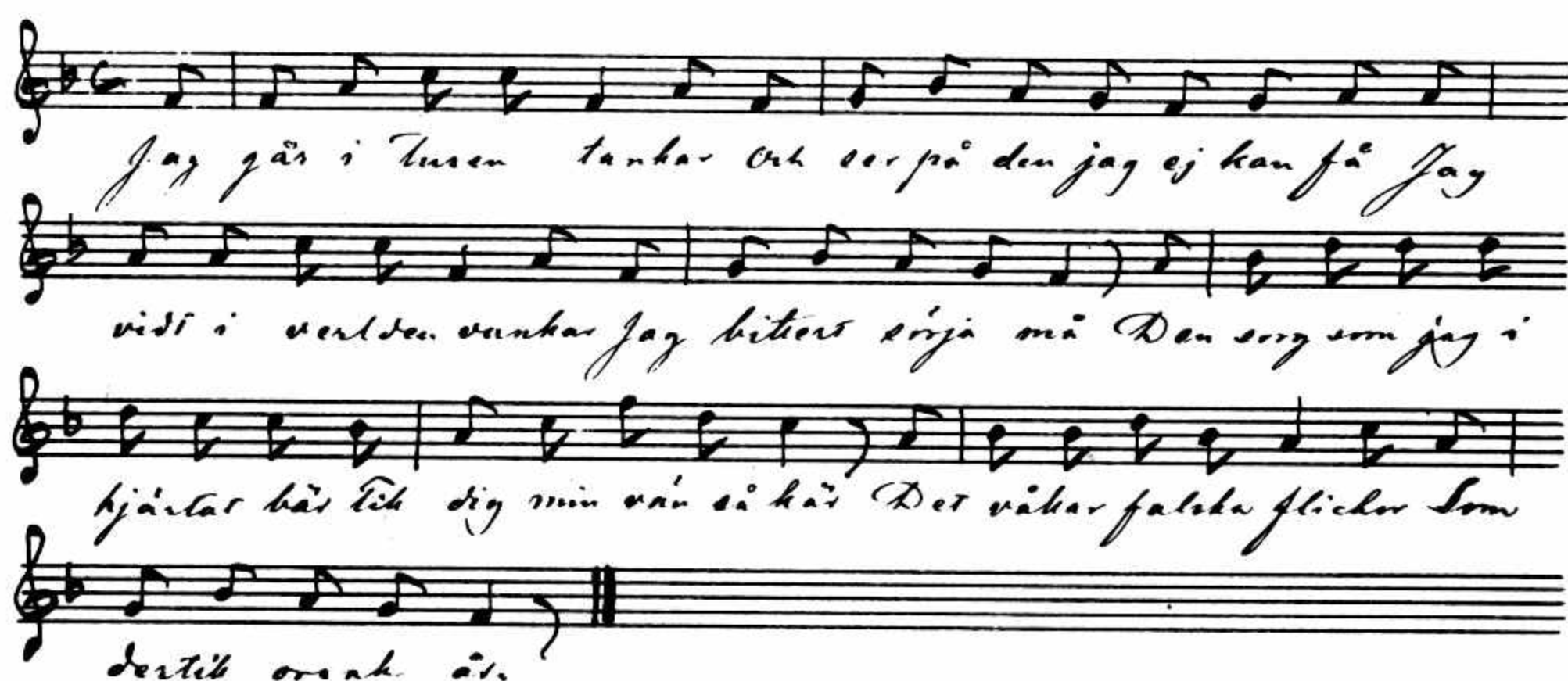
SS, bl. 9

Hur kan jag vara nöjdes Hur kan jag vara glad Närmast
hjärta till oro sig böjes Att jag har ingen gläder dag

11. Kärleksvisor 23

SS, bl. 10

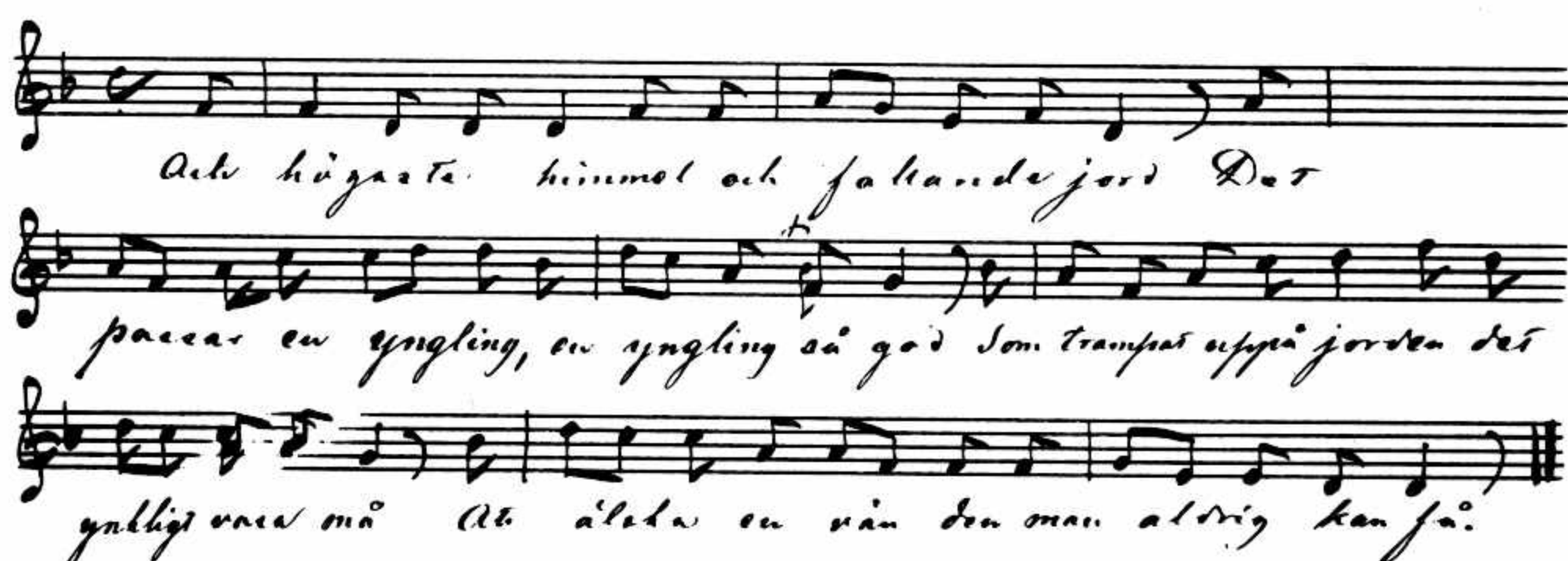
O tysta ensamhet Hur skole jag nöjen finna Bland
sörj som ingen vet Skole minna där försvinna En hörd tung som
sten Mig möter hvast jag går Bland tusen finstknappat en som vänstap och för-
slår.

Jag går i Turen tankar Och ser på den jag ej kan få Jag
 vist i världen vankar jag bitens sörja må Den sorg som jag i
 hjärtat bär till dig min vän så kär Det väkar falska glöder Som
 dertill orsak är.

13. Kärleksvisor 25

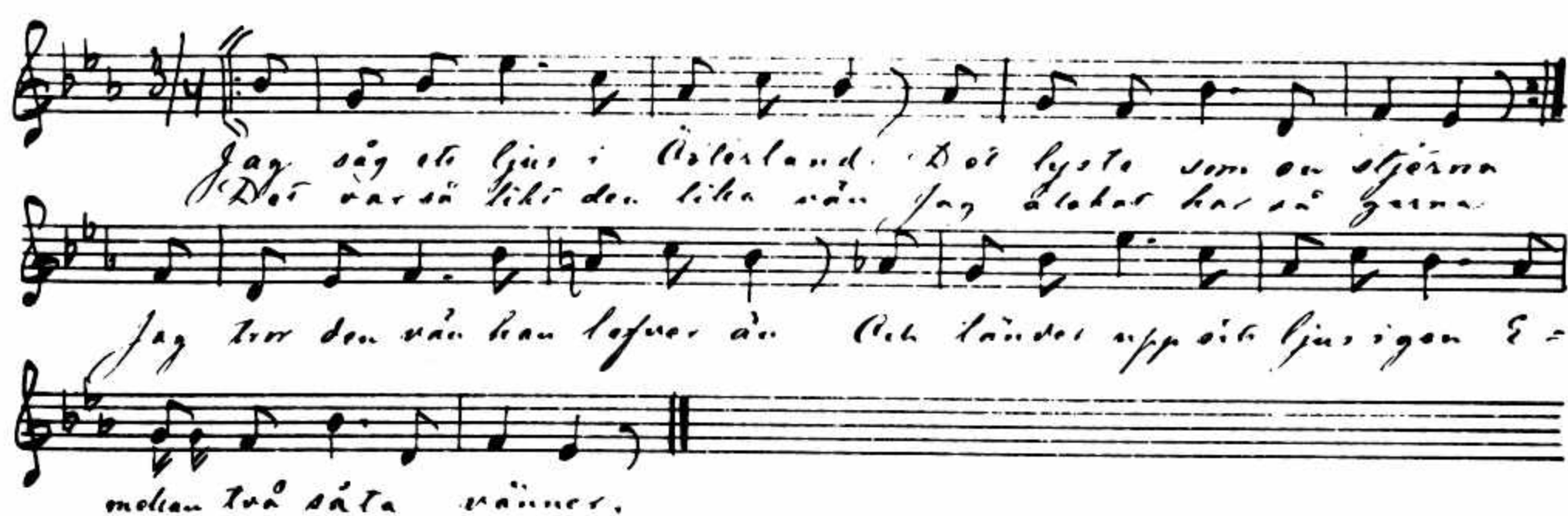
SS, bl. 12

Och högsta himmel och fallande jord Det
 pascas en yngling, en yngling så god Som trampar upp på jorden det
 gulligt vara må Och älska en vän den man aldrig kan få.

14. Kärleksvisor 26

SS, bl. 13

Jag såg ett ljus i Österland. Det lysta som en stjärna
 Det var så likt den lilla vän jag älskat har så gärna
 Jag tror den vän han lofvat är Och ländes upp ett ljus igen
 mellan två såta vänner.

En yngling gick ut till att söka sig en vän. Den han tänkte att kaka för
sin. Så möter han en flicka med brinnande blick. Den hon
var både fager och fin.

16. Kärleksvisor 30

SS, bl. 15

Det var en lördags afton jag väntade på dig. Jag väntade så
länge. Tills klockan slagit ni. För stannat stannat
jag väntade så länge tills
klockan slagit ni.

17.

SS, bl. 15

och bjaten som du gaf mig med röda fransar kring. Den handfärdig ha ha, det gör mig ingen. Ring
Den

Det var en söndags afton jag kladdade mig till dans. Då
 fick jag se de ting som gick öfver min dans. Då fick jag se de flickor, ja
 fyra intill fem. Det var en stor förnöjelse att få ta - la med dem.
 (U. r. jag tänkte uppå vännen som förr har varit min)

I Rod dala socken och Varkenna by Där bodde ett
 En ut valdes flickor med rökande hy. Och Rosen det
 mönster ibland alla - En ut - valdes flicka med
 mätte hon sig kalla. Hon var väl icke rik och uppå
~~rosen så by~~ Men hon hennes hjerta af kärlek var fullt. Dera
 penningar och guld
 till ett dygde mönster ibland alla.

En jägare gick sig af ja - ga, en jägare gick sig af
 ja - ga U - ti en hund så god, ja ja, uti en hund så god.

(Det var en vacker morgonstund) då solen uppgång stona
jungfrun gick ut. Att hira fogeln sjunga. Och se hur fisken
simma. De giftes då tillkännas att de vore par om par.

22. Kärleksvisor 50

SS, bl. 20

Jag stod en gång ej långt ifrån. När ångslan sig upp i
Hur du i dansen svänga. Och höra du famlet i
Tröskelhallen

23. Räkenramsor 6

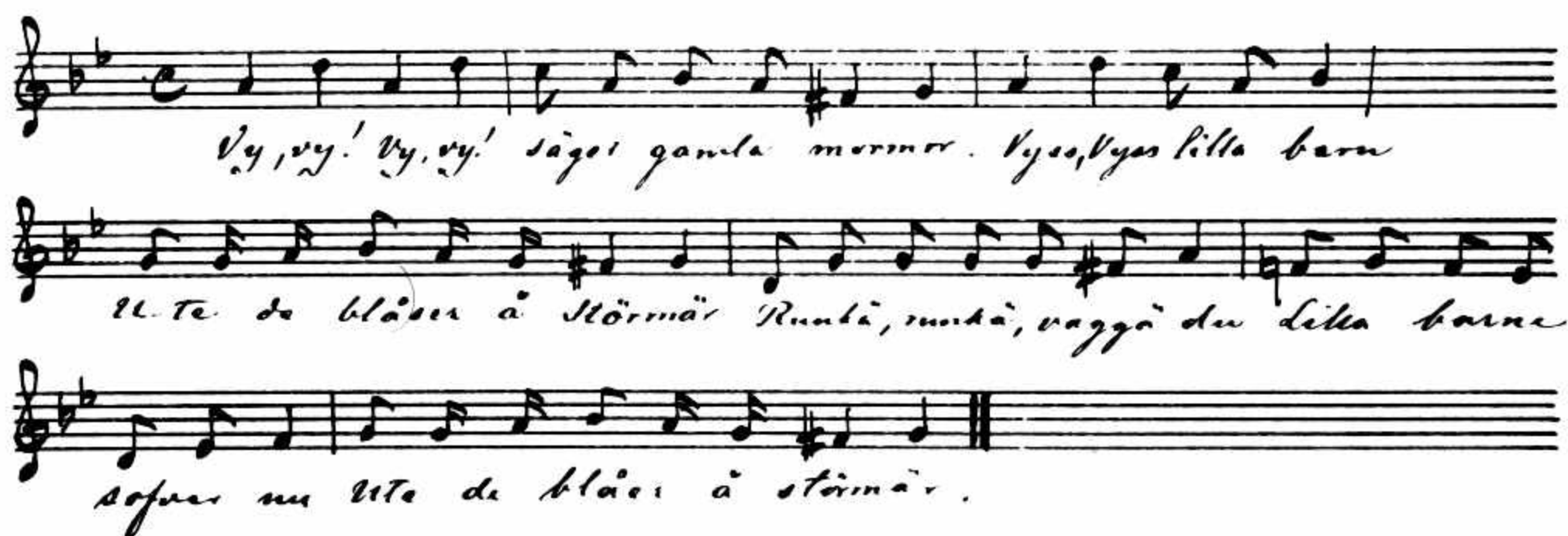
SS, bl. 21

Vilt du, vilt du, vilt ä vilt ä vilt du. Med mig i gröna lunden gå?
Jo men, ja men, jo ä ja ä ja men. Här står de trettio stocharna stå.

24. Barnqväden och smekrim 22

SS, bl. 23

Grannas flickan ä värå med Di räkäts gatten i
täppa' Alla ryckte di här åt sej och alla vilke
di åt skräppa'.

Vy, vy! Vy, vy! säger gamla morinnor. Vy, vy, lilla barn
 Ute de blåser å Störmar Runtå, runtå, vaggå du lilla barn
 sofer nu Ute de blåser å störmår.

26. Vaggvisor 22

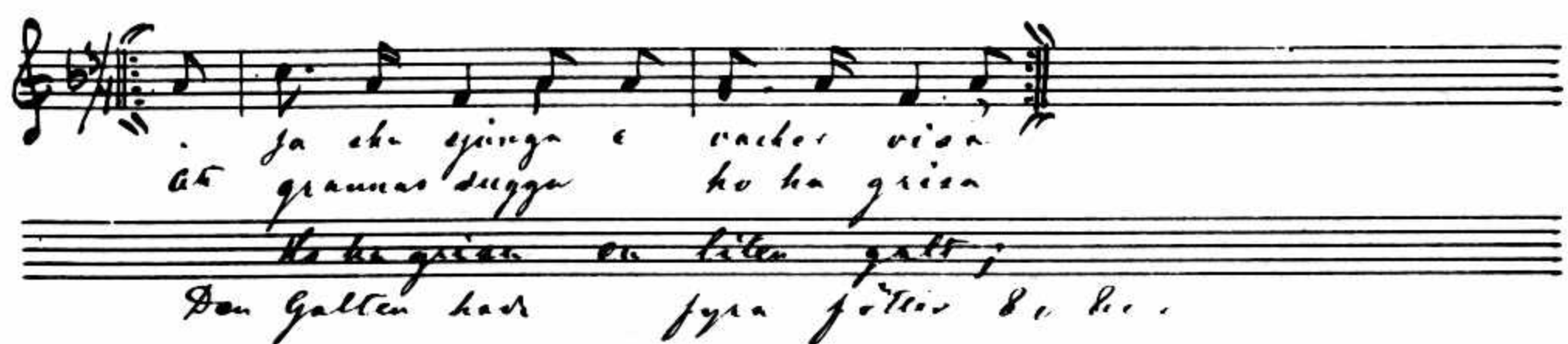
SS, bl. 25

Vårå barnå vackrå barn Trinda i ögo' som katta
 Grannas barnå fulå' barn Långå i ögo' som suggå

27. Ändlösa visor 2

SS, bl. 26

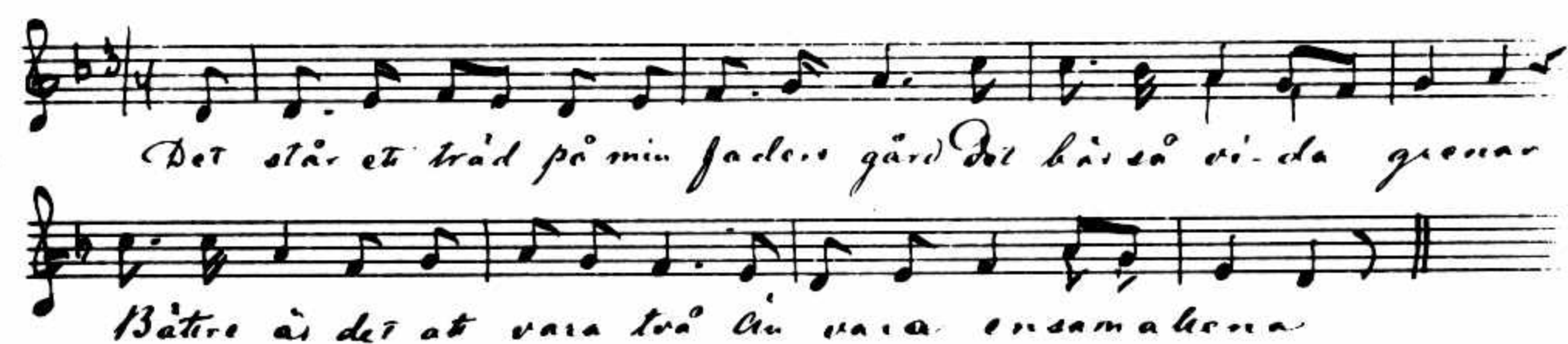
Ja ska sjunga e vakker visan
 Åt grannas suggä ho ha grisen
 Ho ha grisen en liten gatt;
 Den gatten har fyra fötter 8 e he.

Texten fortsätter:

När han sprang så vart han trötter
 Å' nu ä' denna visan all.
 Denna visan var väl icke mykke' lång
 Å' dä'före kan ja sjungä 'na än en gång:
 Ja' ska' sjunga e vakker visä, o. s. v.

28. Ringdansar 6

SS, bl. 27

Det står et träd på min faders gård Det här så vi-da grenar
 Bättre å det å vara två än vara ensamålsna

Stora lansen går i dansen / Hockä: osserbö fager ä fin
Binder hop du länna lansen
Ty kom ä: all som en länja / Den du själfver skalt dig ha

30. Ringlek 23

Viska gå är skogen och leta / Leta efter gymmerlamningar
Pubbels i tar
feta Gymmerlam gifves jag dig / Tag den du fick utaf mig
Tag dig en get!

31. Ringdansar 24

Klara sol uppå blå himmelen lyser.

Ringkrets bildas och en gosse ställer sig inuti ringen. Ringen dansar och sång begynner:

Klar sol uppå blå himmelen lyser:/:

Kalla vattnet i friska källan det fryser:/:

Kom låtom oss ta ihop till att nappas!:/:

Härvid tager den uti ringen varande sig en maka, och dans och sång fortfar eller fortsättes:

Efter kommer prästen me si svartä kappä:/: [etc.]

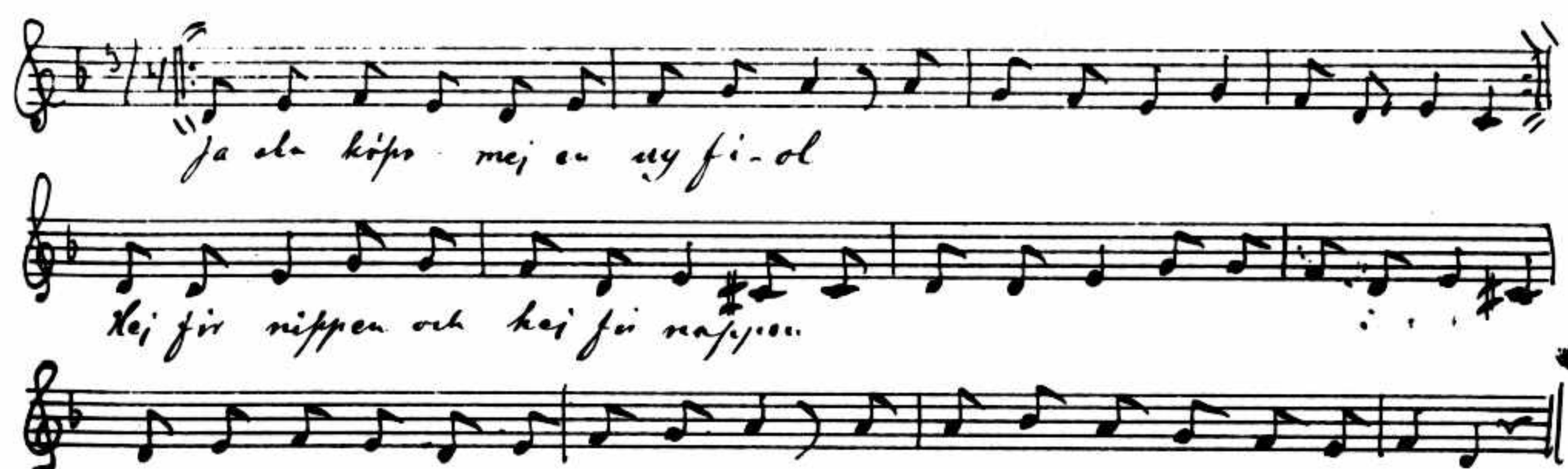
Jag hafver resten, vailden rande klä Skädet dunellen maki

kjör

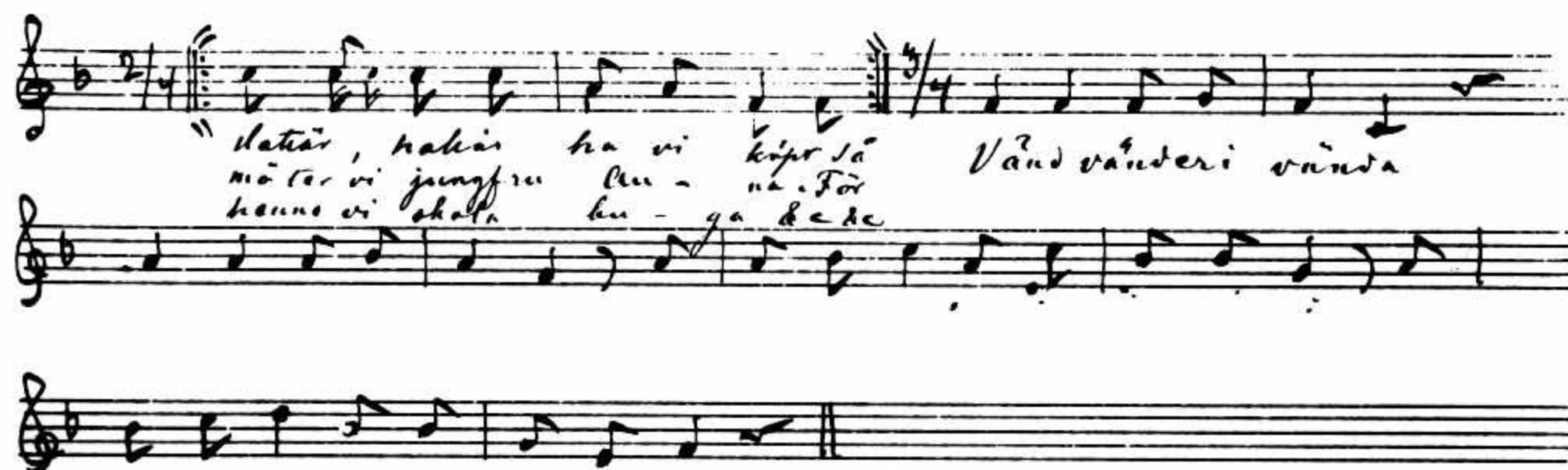
Texten fortsätter:

Det satt en spelman, spelade fiol
 Och hans ögon var som en sol
 När jag såg hans låga:/:
 Miste jag min förmåga:/:
 När jag hvilade i grönan äng
 Såg jag lågan af hans kärlekseld

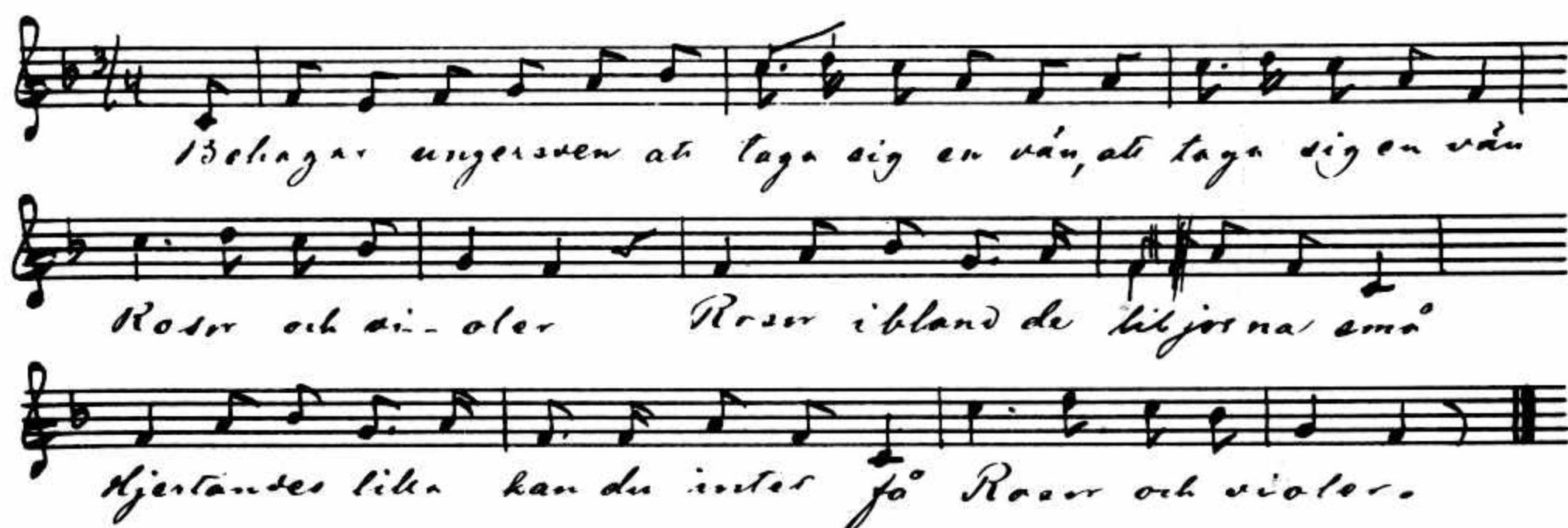
Räpven raskar öfver riset.

Ja' ska' köpa mej en ny fiol
 Ja' ska' lära mej att spelä
 Ja' ska' spelä på hvarendä krog
 Alt där som flickorna håller leken
 Hej för nippen
 Å' hej för nappen
 De' gör så godt i den mattä kroppen
 Å' vill ni vetä hvem de' va' som sa
 Så va' de' jägaren i skogen

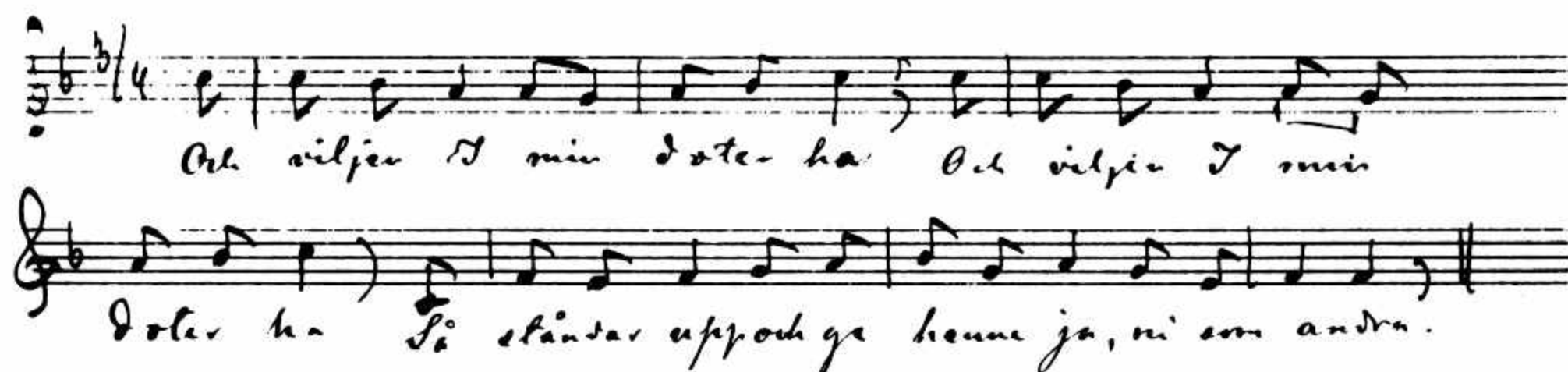
Hattär, hattär ha' vi köpt
 Många jungfrur/svenner/ ha' vi mött
 Så möter vi jungfru Anna/junker Karl/
 För henne/honom/ skole vi buga
 För henne/honom/ skole vi klappa vår hand
 Och vända ryggen ut och in.
 [etc.]

Behågar ungervven att taga sig en vän, att taga sig en vän
 Roser och ai-oler Roser ibland de liljorna små
 Hjertantes lika kan du inte få Roser och violer.

37. »Jag fattig enka»

SS, bl. 36; även bl. 35

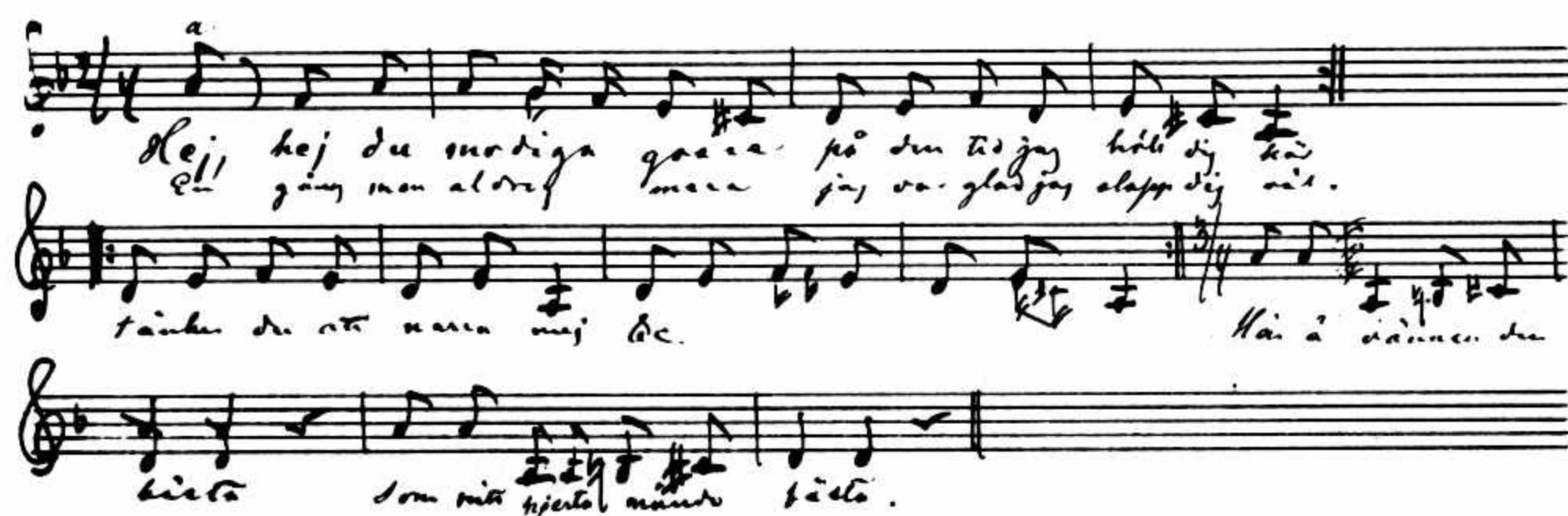
Och viljen I min dotter ha Och viljen I min
 dotter ha Så ständar upp och ge henne ja, ni som andra.

Ja' fatti enka går å vandrär
 Har många döttrar å ingen måg
 Ja' som andra

Å' viljen ni min dotter ha:/:
 Så ständär opp å' gif henne ja
 Ni som andra

38.

SS, bl. 36

Hej, hej du snodiga gossar hö du till jag höll dig här
 gång men alorif mera jag var glad jag slapp dig nit.
 tänker du att vara mig de. Här å vännen du
 bästa som mitt hjerta nämde bästa.

Vi ä vi komma i gossarnes land - Fröjdas eder i
 grämer att tänka på vå. spelemän, som så skat nästa strängar.
 Sucka vasa
 En vacker flicka fick ha. han fick, för armen för han sepa.

40. »Simon i Sälle»

SS, bl. 36

Simon i Sälle
 Simon i Sälle

41. Småbarnslekar 34

SS, bl. 37; även bl. 22

Klappa handerna Hotä hundarna Räfven i riss.
 Ta inte bort, Ta inte bort morslita grise!

42.

SS, bl. 37

Uti skogen der jag vandrar här i bland de vilda
 djur Men nu är jag fri ifrån all den skid du vill jag ska
 makara bli.

43. »När sommaren nalkas»

LS, bl. 1

När sommaren nalkas
Och göken han ropar: kuku
Och vinterns värkan
På knoppen ej spörjes nu-nu
Och herden i skogen
Och bonden vid plogen
Och all ting med nöje man ser hur det rörs
Göken ropar kuku
Roligt nog, söta du:/:

44. »Visan om barnamörderskan»

LS, bl. 2

45. »Spelpolska (af namngifven bondspelman)»

LS, bl. 3

46. »Prestens dotter i Traubenhain»

LS, bl. 4

Karl Johan beordrar oss bröder i fält,
 Att slåss med Fransosen så lyckligt och sällt,
 Låt oss tappert gå på!
 Piska Fransmännen så,
 Att de aldrig till härnad sig mera resa må
 Fyll på glaset kamrat! drick i botten också
 Ifrån Manhem vi resa att Fransmännen slå

48. »Bröllopsmarsch»

I fjöl hörde jag den spelande göken
 gränt, gränt, gränt den spelande göken. I är för jag
 gå och vätina för löken aj, aj, aj.
 vätina för löken; Men de' va' ändå vil att
 jag fick vara med för de skinnaste & nöjes her
 goorner der.

De c a

51. »Gubben och gumman»

LS, bl. 9

52.

LS, bl. 10

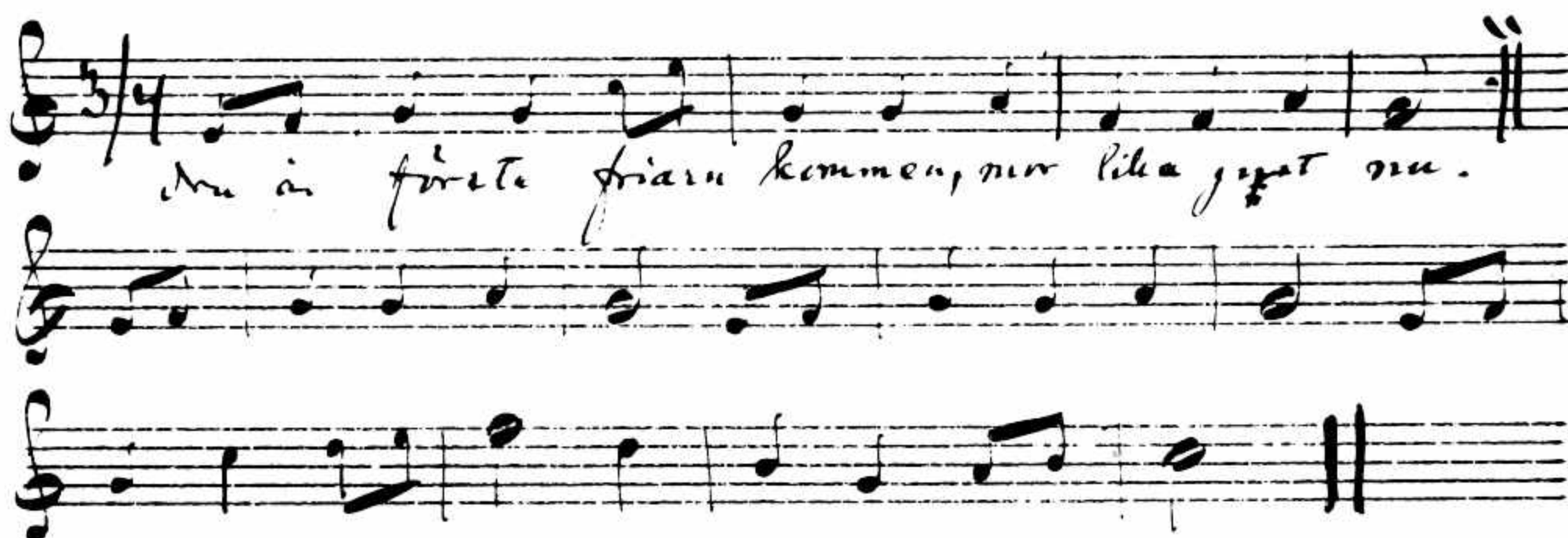

Trulls han gifte bort sin lonä
 Å sade till sin måg: Du Pär!
 Om du vill min dotter skona
 Hwarje natt jag dig förär'
 Bästa ko jag har i stallet
 Fritt! sa Pär, jag är ej brå
 Blott att Lona i det fallet
 Hjertligt älskar mig ändå

54. »Polska»

Flickan: Nu är förste friarn kommen

Mor lilla just nu

Modr: Hur mycke pengar har han

Hur mycke pengar har han

Hur mycke pengar har han?

Min dotter Julia!

Anmärkningar

1. Text: ULMA 347:55, s. 146.
2. Text: ULMA 347:44 a, s. 75; efter Eva i Kumla, Härad.
3. Text: ULMA 347:44 a, s. 89; Härad. – Enligt Bagge felar två takter.
4. Text: ULMA 347:44 a, s. 91; Härad och Länna.
5. Text: ULMA 347:44 b, s. 149; Länna. – Bagges anm.: »Öfverensstämmen temligen med de uppteckningar som förut finnas.»
6. Text: ULMA 347:44 b, s. 153; Åker och Näshulta. – I Nb står över sjunde takten: »i andra versen bis». Bagges anm. i SS: »Jfr. Malenas näsa satt på sned. Ein freies Leben führen wir (Schiller, Die Räuber).»
7. Text: ULMA 347:45 a, s. 237; efter Kammargumman, Länna. – Bagges anm.: »Mel används af Dahlgren till sin vermlandsvisa. Obs. huruvida c eller ciss i andra och tredje takten var ej möjligt att efter föresjungaren utröna. Sjelf uppfattade han ej skilnaden.»
8. Text: ULMA 347:45 a, s. 243; Härad och Länna. Ericssons anm.: »Sjunges nu – men sparsamt.»
9. Text: ULMA 347:45 a, s. 251; efter Rydberg från Kärnbo (även Blåst Brita).
10. Text: ULMA 347:45 b, s. 283; efter skomakare Öberg, Länna. Ericssons anm.: »Sjöngs mycket på 30 talet. Har funnits i skillingtryck.»
11. Text: ULMA 347:45 b, s. 285, Härad. Ericssons anm.: »Sjöngs före 1820. Har funnits i skillingtryck.» – I Nb har andra taktens slut skrivits som det här strukna.
12. Text: ULMA 347:45 b, s. 289; efter Karin i Södra paviljonen/Härad och Länna. Ericssons anm.: »Sjöngs mycket och ännu. Äfven känd i Dalarne med annan melodi.»
13. Text: 345:45 b, s. 291; Länna, Härad och allmän. Ericssons anm.: »Mycket omtyckt visa. Sjunges ännu.» – Tecknet ♩ förklaras av Bagge: »variant». Tredje takten från slutet: ändring p. g. a. skrivfel (skall alltså vara: $a^1 b^1$).
14. Text: ULMA 347:45 b, s. 293; Härad. Ericssons anm.: »Sjöngs 1830–40 allmänt. Skillingtryck fanns.»

15. Text: ULMA 347:45 b, s. 299; efter Karin i paviljongen/Härad och Länna. Ericssons anm.: »Sjöngs mycket 1830–40 och sednare. Omtyckt visa går i sträckmarstakt. Äfven känd i Dalarne.»
16. Text: ULMA 347:45 b, s. 301. Ericssons anm.: »Går i sträckmarstakt. Allmän i Härad 1830 och så omkring.»
17. Efter Petrus Blomberg (se ovan s. 22).
18. Text: ULMA 347:45 b, s. 319. Ericssons anm.: »Blåst-Brita föreläst. Mel. känd. Sjöngs mycket 1830–40.» – I Nb är första taktens not 1 utskriven som fjärdedelsnot medan not 2 saknas.
19. Text: ULMA 347:45 b, s. 321. Ericssons anm.: »Blåst-Brita, Härad S^o föreläst. Tycker mig vilja minnas att hon varit tryckt före 1830. Mel. känd.»
20. Text: ULMA 347:45 c, s. 329. Karin i paviljongen/Österhaninge, Härad, Näshulta.
21. Text: ULMA 347:45 c, s. 331. Härad. »Gånglåt» (Ericsson).
22. Text: ULMA 347:45 c, s. 349. Ericssons anm.: »Under tåreflod föredragen af Karin i Norrlänna Länna socken.» Även Björnlunda och Österhaninge.
23. Text: ULMA 347:46, s. 72; Julita, Gåsinge, Åker. – Bagges anm.: »För hvarje fjerdedel i melodien, undantagandes den sista i fjerde takten och den sista i åttonde strykes (på papperet, på taflan, i sanden) ett streck. Dessa utgöra när sången är slut 30.» – »Melodi minne fr. barndomen. Js. Be.»
24. Text: ULMA 347:46, s. 51; Härad.
25. Text: ULMA 347:46, s. 17.
26. Text: ULMA 347:46, s. 18; allmän i Åkers hd (Ericsson). – Bagges anm.: »Samma mel. till N° 36, Ändlösa visor N° 1, Barnqväden o. smekrim N° 1.» – Femte takten, not 3–4 i Nb: punkterad fjärdedelsnot och åttondelsnot.
27. Text: ULMA 347:46, s. 35, Härad, Barva. – Bagges anm. i Nb: »in infinitum med de förändringar som texten nödvändiggör».
28. Text: ULMA 347:60, s. 64; efter Karlstorpshumman, Härad. Ericssons beskrivning: »Ringkrets bildas och en gosse och en flicka är inuti. Sång och dans börjar:» – Bagges anm.: »Melodi använd till många ringdansar och lekar. Dessa ord komma äfven igen flerstädes.» – Fjärde takten: fjärdedelspausen är i Nb ändrad från åttondelspaus och åttondelsnot (a¹).
29. Text: ULMA 347:60, s. 81. Bagges anm.: »Frågar Ericsson om melodien räcker för en eller bägge stroferna.» – Not 1 i andra takten ändrad: skall vara e¹.
30. Text: ULMA 347:60, s. 84; Länna. – Bagges anm.: »Början oviss.»
31. Text: ULMA 347:60, s. 85; Julita.
32. Text: ULMA 347:60 s. 92; »Länna 1840.» – Nb avviker på följande sätt: Takt 1 not 2: d¹; takt 4 not 4: b¹; takt 5 not 2: d¹; takt 7 not 1: punkterad; takt 13 not 2: d¹.
33. Text: ULMA 347:60, s. 90.
34. Text: ULMA 347:60, s. 92. »Min moder. Hon kunde den sedan 1800.» (Ericsson). – I Nb är fjärde taktens not 4: ciss¹.
35. Text: ULMA 347:60, s. 95; Härad, Länna och Vansö. – Nb har före taktväxlingen ytterligare sex takter, dock svåra att tolka.
36. Text: ULMA 347:60, s. 97; Länna, Vansö. Ericssons beskrivning: »Ungdomen ställer sig i ring med en ensam stående inuti. Ringen dansar och sjunger:» – Bagges anm.: »Punkteringarna särskildt bemärkta.»
37. Text: ULMA 347:61, s. 193. Ericssons anm.: »Öfvades förr i Härad och Länna. Men nu på minst 30 år har den icke utförts i sin helhet utan blott delvis sjungits. De gamle kunde den ännu för 10 år sedan. Nu slut! Anmärkes här att melodien till första värsen är olika med de efterföljande.»

38. Text: ULMA 347:60, s. 25; efter Jon Jonsson i Elma.
39. Text ej påträffad i Ericssons samlingar.
40. Text: ULMA 347:61, s. 185 (Härad), 189 (»Har öfvats i Vansö och Fogdö, i Härads och Länna Skogsbygd intet.»). – Bagges anm.: »Den föresjungna melodien öfverensstämmer fullständigt med Arwidson III: 179.»
41. Text: ULMA 347:46, s. 3; Vansö. Ericssons anm.: »Därvid sammanklappas barnets händer.»
42. Text: ULMA 347:60, s. 155.
43. Text: ULMA 347:57, s. 113; »Dunker 1834.» – Bagges anm.: »Jfr den tyska folkvisan Es reiten drei Ritter i 6/8 takt.»
44. Text ej påträffad i Ericssons samlingar.
46. Text ej påträffad i Ericssons samlingar. – Bagges anm.: »Tillhör äfven 'Alonzo den tappre'; till det förmärkta stället i takt 5: »detta ciss tydligt af föresjungaren.»
47. Text: ULMA 347:49, s. 249.
48. Bagges anm.: »bågarne efter Ericssons bindning i sången.»
49. Text: ULMA 347:57, s. 124 (str. 8 av 11).
50. Text ej påträffad i Ericssons samlingar.
53. Text: ULMA 347:56, s. 25. Ericssons anm.: »Polska; melodien finnes i minnet.» – Bagges anm.: »Till denna melodi har äfven sjungits 'Simonettas lilla flicka'; »jfr Bellman: 'Mina björnar'».
55. Text: ULMA 347:44 b, s. 219; Enhörna.

SUMMARY

In the years 1860–90 a great collection of folklore was made by Gustaf Ericsson in the north of the province of Södermanland, Sweden. Unlike the well-known nineteenth century collectors of folk song in Sweden—all highly educated men and officials—Ericsson, the son of a soldier, was a poor man, supporting his family of eight children by making and mending spoons, tins, trinkets and such things for his neighbours in Härad and surrounding parishes. Unfortunately he was not able to record the tunes, and therefore his collection, although of great value, contains only texts. Ericsson, however, made serious efforts, writing to well-known collectors such as Artur Hazelius and J. A. Lundell, to find a musician willing to record the tunes. Since no musician came to visit his informants, Ericsson himself learned some of the tunes he heard. His efforts to have the tunes preserved gave results, hitherto not fully known: a musician and music-publisher, Julius Bagge, also originating from Södermanland, met Ericsson and recorded 53 tunes from his singing. Bagge's mss are kept in Musikmuseet, Stockholm (a small melody book, above called Nb) and in Nordiska museet, Stockholm (two series: SS and LS). The recordings were made in the years 1875–1882 (Nb and SS) and 1883 (LS).

Julius Bagge's approach to the folk music material seems rather modern. He criticized the contemporary mode of publishing folk tunes with harmonizations and arrangements. Hazelius and Lundell asked him for advice concerning recordings made by other musicians before having them printed.

The tunes are published here in facsimile, No. 1 according to Nb, Nos. 2–42 according to SS (containing fair copies of the tunes in Nb, except No. 1) and Nos. 43–55 according to LS. In the comments references are given to the sources, where Ericsson's texts to the tunes are to be found.